

Marienlyst, Helsingør 4.9.08

Avløserord - Replikk

Anne-Line Graedler,
Høgskolen i Hedmark, Norge

St.meld. nr. 35

(2007–2008)

Mål og mening

Ein heilskapleg norsk språkpolitikk

Det overordna målet for språkpolitikken må difor vera å sikra det norske språkets posisjon som eit fullverdig, samfunnsberande språk i Noreg.

I dei første tiåra etter krigen var det likevel alle orda frå engelsk ein var mest oppteken av, først og fremst fordi dei skapte **normeringsvanskar** og dermed **pedagogiske problem**.

Men særleg når lånestraumen berre går den eine vegen, kan det likevel bli **for mykje av det gode**. Bruk av engelske ord og uttrykk i norsk er nok til dels også ein indikasjon på den prestisjen som engelsken nyt godt av. Slik sett kan **overdriven bruk** av engelske lånord i staden for gode norske ord vera ei **varsellampe** som vi bør ta notis av.

Det vanlege er enkle frasar som **trengjer seg inn** her og der i samtalen, uttrykk som til dømes *That's not my business, No problems, Shit happens, Back to basics.*

Ordsmia

<http://www.sprakrad.no/Sprakhjelp/Raad/Norsk-for-engelsk/Ordsmia/>

- E-postforum
 - ca. 300 påmeldte "ordsmeder"
 - over 6000 innlegg
- Artikler om å lage avløserord
- Liste med "autoriserte" avløserord

ANNE-MARIE TORP

FORGING IN THE SMITHY

Principles for creating substitute words:

A critical examination of Ordsmia

A Thesis Presented to
the Department of Literature, Area Studies and European Languages
the University of Oslo
in Partial Fulfilment of the Requirements
for the MA degree
Spring Term 2007

- Analyse av 6100 debattinnlegg fra 2000-2007
- Flest importord fra engelsk
- Flest substantiv
- Mer enn 1/3 av ordene er IT-relaterte

http://www.duo.uio.no/publ/ILOS/2007/57776/masteroppgave_torp.pdf

Mål:

- "Do the suggestions and arguments for and/or against substitute words presented in Ordsamia agree with the principles researchers have found to be important for a substitute word's success?"
- "What could be the reason why the words suggested in Ordsamia often cannot compete with the English words?"

Torp (2007) – seks “prinsipper”:

- Denotativ betydning
- Konnotasjoner
- Form
- Identitet
- Nettverk
- Fleksibilitet

Hva legger ordsmedene mest vekt på?

- **Denotativ betydning**
 - Importordets betydning
 - Avløserordets betydning \Leftrightarrow importordets betydning
 - Transparens
- **Form**
 - Avløserordets lengde (\Leftrightarrow importordets lengde)
 - Avløserordets stavemåte (+ uttale)
- **Konnotativ betydning**
 - Importordets konnotasjoner
 - Avløserordets konnotasjoner \Leftrightarrow importordets konn.

Denotativ betydning

- Hva betyr egentlig *wearable computer*?

- Hva tar tid i *slow food*?

- *gjøre større/mindre* - dekker bare ett betydningsaspekt av *zoome*

- skimmer

- *snikavleser* (neg) + *kortavleser* (nøytral)

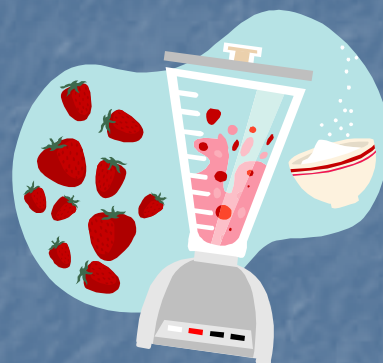
Form - ordlengde

- "For lange" ord:
 - *nett-side-design* (web design)
 - *luft-sprøyte-penn* (airbrush)
 - *vev-administrator* (webmaster)
 - *strek-kode-leser* (håndscanner)
 - *for-hånds-inn-stilling* (default)
 - *inn-pluggings-modul* (plug-in)
- Alt er relativt:
 - **For langt:** *søppelpost* (spam)
 - **OK:** *minnepinne* (memory stick)
- Nettspråk:
post**krøll**alfasprakradet**punktum**no

supercalifragilisticexpialidocious...

Konnotasjoner

*fruktlesk
drikkesorbet*

smoothies

*fruktsløsh
sørpe*

whistleblower

sladrer

plystrer

varsler

Hva legger ordsmedene lite vekt på?

■ Ordenes nettverk

- Etablerte norske orddanningsmønstre
- Avløserord som krysser ordklassegrenser

■ Ordenes fleksibilitet

- Avløserordet skal fungere i ulike kontekster, eller flere avløserord, for ulike kontekster?
- Fagområde/emne – tekst-sammenheng – sammensatte ord og uttrykk

Ordenes nettverk

armchair athlete *lenestols- ?*
(*sofa*velger, *sofa*radikaler, ...)

streaming, *n* *direkteavspilling*
streamer, *v* ?
advocacy, *n* *talsmannsarbeid*
advokere, *v* ?

Ordenes fleksibilitet

Forslag til avløserord

spin off

sidevirkning

avdrypp

biprodukt

kjølvann

avfresning

avsprett

avlegger

knoppskyting

knoppskudd

avspinn

Passer avløserordet inn i autentiske kontekster?

... i hvilken grad oppstår dynamiske småbedrifter som _____ fra store bedrifter

Tegneserien Smurfene var opprinnelig en _____ fra serien Johan og Pellevin.

... metoder for å øke lokal _____ som understøtter vår forretningsutvikling

Den ultrasnasken 449cc fire-taktsmotoren er en direkte _____ fra våre fabrikkmodeller som har dominert MX1 motocross i årevis

En _____ teknologi fra stamceller kan komme til å produsere super-atleter.

... har vi introdusert Oslo Beat-konseptet, som er en liten _____ av Mersey Beat.

barista

kaffekokk

kaffekunstner

kaffekoker

kaffionom

_____ferdigheter

_____landslaget

_____lærer

_____NM

NM i _____kunst

Problemer

- For mye fokus på
 - å klargjøre betydning, samt
 - importordenes bokstavelige betydning
brainstorming - *hjernestorm (idédugnad!)*
- For mye fokus på presisjon
roadkill - uaktsomt-kjøretøydrap-på-dyr
- For lite opptatt av faktisk språkbruk
remote control - manøverstokk (fjernkontroll!)
- Uklar forståelse av oppdraget

“Verktøykasse” for ordsmeder

- Bruk lista med ord på Språkrådets nettsider
- Se til andre språk
- Se til de andre nordiske landene
- Bruk søkemotorer på internett
- Bruk avistekstkorpus

